

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

9. Variæ gestuum Naturalium significationes, ex sacris & profanis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Πάλιν τὴν χειρὸν συνημμένων ἰσαμένων καὶ ἐν σχηματι γωνίας, καὶ πρὸς τὴν παλάμην ἔθεν βλέπόντων, τὴν δὲ ἀντιχειρὸν ἐπάνω τῆς μέσης, καὶ τὴν δακτύλῳ, καὶ κωνόδουλον δὲ πρὸς τὴν ῥίζην ἐν τῇ αὐτῇ δακτύλῳ κειμένῳ, καὶ πρὸς τὴν παλάμην ἠρμωμένῳ, καὶ ἔλαχαν ἔπανά τῇ ἀντιχειρὸν κειμένῳ ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἀρθρῷ αὐτῆς, ἀχρὶς αὐτῇ τῷ αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἑξῆσι συμπτώσει δὲ ἀντιχειρὸν, ὀγδοηκοντα τὸ τεῖθρον δῆλοι καὶ ὀκτακόσια αὐ.

Ἄλλοις τὴν χεῖρα παλάμην δίκην συστάδας, ὀρθῶς ἐπιτείνουσαν ἀντιχειρὸν, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκτείνουσαι δακτύλους, τὴν δὲ λιχανὸν ἀφείρας, ὡς ἀπὸ τῆς συστάδας δὲ γρόνθου ἐγένετο, τὸ τοῦτον σχῆμα, ἐπὶ τῇ τῆς ἐπιπέδου μοχλῆς, δῆλοι ἐννεήκοντα, ἐπὶ τῇ δὲ ἑξῆσι τεσσακοντα.

Rursus tribus iunctis, erectisque, ad figuram anguli, & ad palmam prospicientibus, pollice autem supra medium, & tertium digitum innitente, & incumbente curvatura, que ad radicem ipsius est, & ad palmam adaptato, atque indice super illi circumflexo ad primum articulum, donec summitate concidat in moxtem pollicis: talis gestus in dextra effingit octoginta, & octingenta in laeva.

Denique manu palmi instar contracta, erecto pollice, ac digitis tribus extensis, dimisso iadicæ, vt à contractione flexus asloctur.

cuiusmodi gestus in sinistra nonaginta indicat, in dextra nonaginta, LXXX.

DCCCC.

NEque verò tantum numerasse, sed & per determinatos quosdam gestus collocatos fuisse narrat Isidorus l. i. c. 25.

Sunt quedam & digitorum notæ, sunt & oculorum, quibus secum taciti, proculque adstantes colloquuntur: sic mos est militaris, quoties consentiat exercitus, quia voce non potest, manu promittat. Alij quia voce non possunt, gladiatorum motu salutent. Vnde etiam Ennius, de quadam impudica, quasi in choro pila ludens datatim dat se, & communem facit. Alium tenet, alij adnectat, alibi manus est occupata, alij dat annulum spectandum, & à labris alium inuocat, cum alio cantat, at tamen alijs dat digito literas, & Salomon annuit oculo, terit pede, digito loquitur. Testatur id quoque saltatio Chitonomicæ, qua motus manuum ad numerum compositus, affectus animi prædebat. Et vt aliquid ex sacris recensemus, extat libellus Ariæ Montani, qui Hieronymias inscribitur, de gestu, & actione, è quo varias gestuum significationes colligas, quas ipse ex sacro instrumento confirmat: Ego (quod huius magis proprium est instituti) Orationum, Poëtarumque aliquot testimonij demonstrabo.

VARIÆ GESTVVM NATVRALIVM SIGNIFICATIONES, EX SACRIS, & PROFANIS.

CAPVT IX.

OMnis motus animi (quod præclare à Marco Tullio dictum est) suum quendam à natura habet vultum, & sonum, & gestum, totumque corpus hominis, & eius omnis vultus, omnesque voces, vt nerui in fidibus, ita sonant, vt à motu animi quoque sunt pulsæ. Itaque non erit superuacaneum hæc de motu naturali præmittere.

Capitis demissio mortificam, & luctum consequitur: estque is habitus sollemnis, ijs qui diuini iuræ deprecandæ causâ ad squallorem se abijciunt, quanquam id non nunquam vitio hominum, simulatione magis, & imitatione veritatis, quam certo & constanti animi proposito fiat. Sic D. Remigius Clodouæum Regem Francorum, ad Christianam demissionem hortatus, dixit,

Mutu depona colla Sicambæ.

Caput attollere, superbientium, & arrogantium gestus est, ἀρχένα γὰρ πορ ἀέπερ apud Nonnum Dionysiacon 19. Cornicem ferocem erigere, id est superbire.

Caput:

Caput altum, & erectum victores ferunt, *ἡγῆται τῶν* est que latuitia, ouationis, & victoriae signum, *ἠφελὴν μᾶ-* & is gestus Marti Machabæorum paria iam *λα φασί φῶς.* victoria tribuitur a D. Gregorio Nazianzeno.

Capitis nurus apud Homerum Iliad. 1. est ratae promissionis signum.

Ἄμ' ἀρετῆ κεφαλῆ καταπέτομα.

FRONS.

Frons dura, ad obstinationis, & contumaciae, perfidia, impudentiaque notas refertur. Unde, & frons perijisse dicitur ijs, qui summa impudentia sunt armati. *Clamer Mithicoria perijisse Frontem de rebus Verius.*

O C V L L.

Plin. lib. 11. 37.

Oculi, per quos maxime animus emanat, sunt enim, ut ait Damascius in vita Iliodori *ἀγῆλα μαλα δούχεσ ἀκρίβη.* Accurata quadam animi simulachra Et, ut ait Plinius. Ardent, intenduntur, humectant, continent, hos cum oculamur, animum ipsum videmur attingere.

Oculi in sublime elati, arrogantia, atque superbiae indicium faciunt: sicut demissi, humilitatis. Gregorius Nazianz. in odis.

Κατὰ βλέπων ταπεινῶν.

Oculos attollunt orantes, & petentes aliquid a Deo:

Ad. oculum tendens ardentia lumina frustra.
2. Aeneid.

Oculi auerfi, negantis, aut fastidientis, vel dissimulantis, aut negligentis gestum ostendunt. Sic Didonis umbra Aeneam respiciens apud Virgilium.

Ille solo fixos oculos auersa tenebat.

Flaut. in asynaria.

Oculi nictantes malitiosos mores arguunt, cogitationesque indicant peruefias, & noxias. Unde Comicus. *Neq' illa ulli homini nictet, nictet, ἀππῆται.* Et infaustas opinor *ἠγῆται μὲν ἰσθῶν* nictationes simulachrorum, notat Plutarch. in Camillo.

Oculi lachrymis deficientes, vehementissimum, & durissimum dolorem indicant, qui leuari vel flendo nequeat.

Tristior, & lachryma oculos suffusa nitentes.
Aeneid. 1.

Oculos attollere in rem aliquam, est ei at tendere, cupideque animum aduertere.

Obstruque haeret desixus in vno. Aeneid. 3.

Oculi clausi meditantem, & cogitantem animum prodant, idque non raro in malam partem interpretatur. Vt Proverb. 16. Qui at-

tonitis oculis cogitat praua. Hebraice *קָרָר* id est, claudens.

Oculos aperire, vigilantium, & attendentium. Cic. pro Milone. *Aliquando ad eum puniendum oculos aperuisti.*

N A R E S.

In naribus magna, vel iræ, vel lenitatis significatio est in sacris literis. Nares enim vento, vel fumo incensæ, iram grauissimam, & praesentis ultionis auidam significant. Iob. *Ascendit fumus de naribus eius. & ignis ex ore eius vorabit, carbones succensit sunt ab eo.* Et gloria narium eius terror. Contra vero summæ lenitatis indicium est narium latitudo, & facilitas respirationis.

Narium varia affectiones.

Atque lenitas, & patientia Dei hac imagine indicatur, qui perpetuo a Prophetis *נָרִים* id est, latis naribus est appellatus, pro quo interpret nos ter, longanimis, vertit. Iob. 39. 23.

Applicabantur ad nares, certa vani cultus ceremonia ad ortum Solis adorantes, quasi odoris suauitatem Soli tribuentes, & ascribentes. Ezech. 8. 17.

O S.

Manus super os imposta eorum habitum describit, qui veritate redarguti, aut potestate, auctoritateque conuicti, obmutescunt, pudet factique tacent. Mich. 7. 36. apud Ethnicos, adorantium gestus est, ut patet ex Apuleio Metam. 1. 4.

Oris affectus & significata.

Et ad mouentes oribus suis dexteram, primore digito in erectum pollicem residente, ut ipsam protius Deam Venerem religiosi adorationibus venerabantur.

F A B I A.

Labia contrahere, oculis innuere, ad irrisorum, & duplicum, aut maleuolorum gestum indicandum pertinet. Item etiam labia scindere, aut retorquere significat. Proverb. 16. 30.

L I N G V A.

Lingua qui mordet propriam, doloris, & laboris impatientiam prodit. Apocal. 16.

D E N T E S.

Dentibus frendere, hoc est, dentes diductis labijs ostendere, irridentium, & insultantium est habitus.

Indignabundi etiam hominis gestus est aduersum alterum graui ter affecti, dentibus stridere Aeneid. 3.

Dentibus infrendens genu. Et Apollinaris.
Ὅσα λέγων ὁλοὸς βρυχάμε. & ἀπραγιθυμῶ.

FACIES TOTA.

Faciem in rem aliquam conuertere. intentionem, studium, attentionem, operamque præstantis gestus est. *Æneid. 2.*

Contra vero faciem auertere, vel abscondere, negligentis, reuertentis, auersantis, atque deestantis habitus est.

Ille solo fixos oculos auersa tenebat,

Nec magis incepti vultum sermone mouetur,
Quam si dura silex, ausisset Marpesia cautes.

Faciem demittere, eorum est, quos conscientia accusat. *Æneid. 3.*

Daieit vultum, & demissa voce locutus est.

Contra vero, faciem tollere, eorum est, quos bona conscientia, & spes, fidesque, erigant, charitas quoque animat.

Faciem etiam in terram demittere, adorantis, & tremantis diuinam maiestatem habitus est Nonnus in Ioannem.

Μάκτρον ἰατρὸς κρησίδων αὐχένα
κἀπυλοῖα.

Est etiam facies superbæ, atque arrogantis index. *Cic. 4. Verr. Nostis os hominis, nostis audaciam.*

VULTVS.

Varia etiam, & multiplici forma vultus nuncatur, quod & Latinum ipsum indicat nomen. Estque variarum animi affectionum index plerumque certissimus.

Pallidus mollitiam, timorem, & dolorem prodit.

Obscurus & niger, miseris, & laboris, vehementisque animi turbationis index est.

Ad summum, ut ait Quintilianus, dominatur maximè vultus. Hoc supplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc submissi sumus; hoc pendentes homines, hunc intuentur, hunc spectant etiam, antequam dicamus, hoc quosdam amamus, hoc odimus, hoc plurima intelligimus.

BRACHIA.

Brachium extensum, vel eleuatum, potentiam, & facultatem, ad rem gerendam, conficiendamque significat: estque autoritatis, roboris, & fortitudinis habitus. Contra cohibere brachium, est pudoris. Cicero pro Cælio.

Nobis olim annus erat, vnus ad cohibendam brachium toga constitutus, ut exercitatione, ludoque campèstri tunicati uterentur.

Brachium sigillatim, memorem indelebilem indicat in facie, *Cæsar. 8. Pone manus, ut signa, vultum super brachium tuum.*

CUBITVS.

In cubitum recumbere est immorantium, & familiariter, seculareque ægeuorum, *Eccles. 9. Nec accumbens cum eis super cubitum.*

MANVS.

Membrorum vnum totius humani corporis, manus ut habilissima, & in omnem partem motu facilissima, ita etiam, & multiplici habitus artifex, & variæ significationis est index.

Ut sunt autem binæ manus, dextera, & sinistra, interdum altera, interdum etiam vtrique, & motum, & habitum efficit, quorum præcipuas formas indicabimus.

Manus altera sublata, & erecta, vel extensa, vim, & robur, potentiamque indicat. *Exo. 15.*

Manus etiam altera, videlicet dextera, eleuatur ad iuramentum.

Manus extensa, pacificatoris, & silentium indicentis habitus est. *Perf. satyr. 4.*

Fort animus valida fecisse silentia turba
Maisitate manus.

Manus ori admodum, habitus est tacentis, & modeste agentis, admirantis etiam, seculumque reputantis.

Tali gestu exhibebatur Harpocratis simulacrum, apud Ægyptios Tales quoque sunt, quorum *χρυσία κληῖς ἐπὶ γλώσσα βέλκεται*, *Clauis aurea in lingua* ut ait Sophocles.

Est etiam obseruantis erga alium habitus, & cultus signum. *Iob. 31. 27.*

Et ostentatus sum manum meam ore meo.

Manum extendere ad indicandam, & probandam, confirmandamque sententiam, aut personam. Inde *χρῆσις αὐ* apud Græcos, idem est ac sciscere, & decernere.

Manum dare, habitus est, foedus & societatem firmantis cum alio, aut sese in alterius potestatem deditis. *Cic. epist. 1. 7.*

Totum hominem tibi trado, de manu (ut aiunt) in manum tuam istam, & victoria, & fide præstantem.

Manum alterius apprehendere, admonentis, hortantis, & robur addentis est. Sic Græci *χρησῶντες* vsurpant.

Manus porrectio, & auxilium, opemque significat. *Synecius.*

ἄνευ χειρῶν ἄνευ, ἄνευ, ἄνευ, ἄνευ.

Manus in aliam sublatæ, ornantis, & miseriam suam proficentis habitus est, Virgil. 4. Æn. *Dicitur ante aras, & media inter numina divinum.*

Multa novem manibus supplex orasse seipsum.

Manus implere, in factis est, in irati ad munera, & sacrificia offerenda, ut Paral. 1. 29. *Impleat deorum suam hostiam.*

Manus la-
vare.

Manus sibi lavare, innocentiam, & puritatem, atque alienationem à malo, vel opere, vel consilio proficentis habitus est, & hoc ex Iudeorum more, ut patet ex Psalm. 72. 13. *Lavi inter innocentes manus meas.*

Manus tolluntur etiam ad publicam gratulationem Deo præstandam, atque ad laudem. Æneid. 2.

Stetit exutas vinculis ad sidera palma.

Manus in sinu tenere, otiosi, negligentisque habitus est, ut psal. 72. Hoc prout. 11. vocatur, **7: 73**

Manibus plaudere, irridentium, insultantium, explodentiumque est, apud Hebræos: aliter hoc signum Græci, Latini que interpretantur, quibus plausus gratulationis indicium est.

Manum sub femore Abrahamæ posuit famulus, antiquo, & arcano iuriburandi ritu, solis opinor Hebræis noto, idque, ut patres interpretantur, quod ex Abrahamæ femore egressurus esset Messias, Genes. 24.

Manuum
imponere.

Manus imponere alijs potestatem superiorem significant communicatam ei, cui manus imponuntur, & officij, muneris, ac vicis traditionem, atque auctoritatis etiam, dignitatisque concessionem, & hoc quidem in sacris: apud profanos vero auctores, manum injicere, & sibi vindicare Virgil. 10. Æn.

Intecere in animum Parca, telisque sacrarunt, Evandri.

Victimis mactandis manus ij, qui sacrificabant, imponere solebant: eo habitu suorum ipsorum reatum professi, & debiti exsolutionem atque vices victimis ipsis expiationis causa tradentes, magna arcani mysterij de Christo significatione. Hoc ex more Hebr. Levitic. 4.

Præterea, in benedictione, atque felici imprecatione manus imponebantur.

Manuum plausus, approbationis, & laudis etiam significationem habet. Ista. 55. 13.

Manus super caput significant colorem, & morem, animique impatientiam. Sic apud Latinos frontem ferire iracundiæ, & angoris signum Iugemville, ut frontem ferias Cic. ad Att. l. 1.

Manuum propriarum commissio & complicatio, aut complexus brachiorum, ad pigrorum, desidium, & stultorum notas indicandas, affertur sæpe in sacris.

Palmam alterius tangere, habitus est, fidem mutam sibi dantium, fœdere, aut alio pacto convenientium. Vnde apud Xenoph. *καταλαβὴν τὴν χειρῶν*, id est, publicam fidem.

Denique de manuum usu hæc præcipit Quintilianus.

Manus vero, sine quibus trunca esset actio, *Manuum* ac debilis, vix dici potest, quot motus habeant, *in actione* cum penè ipsam verborum copiam prosequantur. Nam cætera partes loquentem adjuvant, *dignitas* hæc (propè est, ut dicam) loquuntur: an non his poscimus? pollicemur? vocamus? dimittimus? minamur? supplicamus? abominamur? timeamus? interrogamus? negamus? gaudium, tristitiam, dubitationem, confessionem, poenitentiam, modum, copiam, numerum, tempus ostendimus: num eadem concitant? inhibent? supplicat? probant? admittunt? veresundant? num in demonstrandis locis, atque personis. adverbiorum, atque pronominum obtinent vicem? ut in tanta per omnes gentes, nationesque linguæ diversitate, hoc mihi omnium communis sermo videatur.

DIGITVS.

Digitus ori ad motus silentium taciturnitatemque significat Iuuenalis:

— digito compe, ce labellum.

Digitus loqui, arrogantium est, & imperiosum Tibullus:

Et vocet ad digitum, me tacitura sonum.

D E X T R A.

Dextram dare, eorum est, qui amicitiam, societatemque simul ineunt, & munerum communionem profitentur *δὲς οὐδὲς* etiam dicitur, *φιλοφρονίας* *ἔχουσιν*.

P E D E S.

Pede percutiunt irrisores, & insultantes alienis calamitatibus, in sacris: Et Ezech. 25. Significat etiam apud Plutarchum hic gestus imperiosum.

periosum: Οπὲρ ἡ Ἰταλία ἐγὼ κρῖσσω τῶ ἀδὶ τὴν γῆν, ἀναδύθηκα ποσειδά, ἔπιπικαι δὲνάμεις, inquit Pompeius.

Pes constans, vel rectus, certum, constans, & rectum studium, propositumque indicat.

Contra verò, pedes moti, inconstantis, & tubantis habitus cum sint sententia mutationem, aut dubitationem, metumve arguunt in arcana significatione. Vagi etiam pedes, apud Græcos præcipuè, in mulieribus flagitium significat: vnde Theognis nominat γυναικὸς περιδρομῶν, adulteram.

dentur bellè admodum agere, prudentibus autem, & sedatis ferere, & insanire iudicantur. Fugienda ceruix elata ζυγία ζόντων καὶ μετέωρον. Caput incurtum, rigens, obstipum, laxum, effluens, καρ. ἑ. νεαζόρ, crescentes humeri, vultus asper, αὐθάης, impudens, mollis, frigens caperata, tristis, deiecta, oculi defixi, immobiles, κεραττοίεμανοι assidue micantes, nimis versatiles, Saturnij, truculenti, toru. canini, emissitij, supercilia elata, os peruersum, nares vncæ & corrugatæ, status humilis, indecens corporis filum, manus incompolitæ, pedes ἀσατέεις.

Gestus oratorum talis esse debet, vt emineat etiam in affectibus, gravis quidem deor, de quo ita præcipiunt Alcuinus, & Quintilianus.

De gestu oratorio.

CAPVT X.

Legendus Cic. 3. de orat. 248.

Indecorum nimia gesticulationu.

ET ista quidem signa sunt naturalia, in quæ nullis artium instructus adiumentis, impetus prorumpere solet. Non licet tamen oratori, vbiq; gestus, quamuis ipsi rerum explicitissimi sint, adhibere. Nam, quæ infantia eorum est, qui nihil sine motu corporis dici volunt? Itaque, si de agrote loquantur, percutant venas, medicorum more, si de citharædo, manus in modum percutientis nervos formant, si de tibia, admotis ad os vermiculantibus digitis, parum abest, quin sibilum reddant. Hæc ne in scena quidem Comicorum sunt toleranda. Abesse enim debet plurimum (vt ait Quintilianus) à saltatore orator, vt sit gestus ad sensus magis, quam ad verba accommodatus. Non enim, aut in illa periodo. *Stetit solentus Prætor populi Romani.* inclinatio incumbens in sinum muliercule Veris effingenda est, aut in illa: *Cadebatur in medio foro Messana,* motus laterum, quælis esse ad verbera solet, torquendus; ne vox quidem in expositionibus, qualis esse solet, aut ciulantiu, aut farentium eruenda, hæc enim nimis affectatam sapiunt imitationem, & oratoris aduersantur grauitati.

Longè igitur errant in hac parte nimis astuosi, qui modò præliantur, modò poscunt pocula, modò micant argutijs digitorum, modò cubitos vtrimque in diuersum latus ventitant, iaculantur, secant, vrunt, terunt, omnium artium modos, figuras, & status expriment: Atque illi imperitæ fortasse plebi vi-

Ut recta sit facies, ne labra detorqueantur, adstringantur, mordeantur, ne corrugentur nares, ne immodicus hiatus distendat rictum, ne supinæ vultus, ne deiecti in terram oculi, ne inclinata ceruix, ne elata, aut depressa sint supercilia, oculi rigidi, & extenti, & languidi, aut torpentes, aut stupentes, aut lasciuji, & mobiles, aut natantes, & quadam voluptate suffusi, aut limi, aut poscentes aliquid pollicatæscæ nunquam esse debent. Pectus, ac ventres proijcere indecorum est, varicare supra modum, & stando, deforme est, & accedente motu, propè obscœnum.

Reprehendenda illa frequens in vtramque partem nutatio, quam in Curione patre intulit & Iunius, quærens, quis in lintre loqueretur.

Hæc obiter Quintilianus: de manu verò, in qua plus est operæ, plura subiicit, quæ scrupulosius obseruari nolim, cum præsertim simplex, & minimè affectata manus compositio, nunc magis arideat, ne pigebit tamen legere.

Est autem gestus ille maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur, explicitis tribus, & principijs utilis, cum leui in vtramque partem motu modicè prolatus, simul capite, atque humeris sensim ad id, quò manus feratur, obsecundantibus, & in narrando certus, sed cum paulò productior, & in exprobrando, & in congruendo acer, atque instans. Longius etiam partibus his, & liberius exercitur. Vitiosè verò idem sinistrum, quasi humerum petens, in latus agi soleri, quam adhuc peius aliqui tranuersum brachium

Alcuinus in sua Istorica.

Curiole Geminio. obseruatio in manu.